

Avrupa Ülkeleri ile Osmanlı Devleti'nin Görsel Sanatlar ve Müzik Bağlamında Karşılaştırmalı İncelemesi (XVIII.-XX. Yüzyıllar Arası)

A Comparative Examination of European Countries and the Ottoman State in the Context of Visual Arts and Music (Between the 18th and 20th Centuries)

Fatma Zehra KARIŞMAN¹

¹Öğr. Gör. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Türk Din Müsıkisi Ana Bilim Dalı, Bursa, Türkiye

Sorumlu yazar /
Corresponding author : Fatma Zehra KARIŞMAN
E-posta / E-mail : fzkarisman@uludag.edu.tr

ÖZ

İnsanlık tarihi boyunca farklı kültürlerde çeşitli biçimlerde ortaya çıkan sanatın aynı zamanda toplumların kültürel mirasının bir parçası olduğu kabul edilmektedir. Bu araştırmada; medeniyetler, buldukları çağ içerisinde birbirleri ile belirli unsurlar çerçevesinde mukayese edilmektedir. Mukayese unsurları XVIII-XX. yüzyıllar arasında Avrupa ülkeleri ve Osmanlı Devleti için resim-heykel-mimari gibi görsel sanatlar ve müzik olarak belirlenmiştir. Her medeniyet önce kendi bünyesinde incelendikten sonra birbirleri arasında mukayese kısmına geçilmektedir. Bu karşılaştırmalar görsel sanatlar hususunda Avrupa'da düşünce akımlarının, Osmanlı'da ise din unsurunun belirleyici olduğu; Avrupa'da müzik konusunda geleneksel olandan kaçış ve hep daha yeniyi keşfetme çabaları gözlemlenirken Osmanlı'nın geleneksel müziğini uzun zaman korumaya çalıştığı; XVII. yüzyıl itibarıyla kırılmalar duraklamalar yaşayan Osmanlı Devleti ile Avrupa arasında görsel sanatlar ve müzik açısından etkileşimlerin görülmeye başladığı tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler literatür taraması yöntemi ile elde edilip tümevarım ve betimsel analiz yöntemleriyle işlenmiştir. Medeniyetlerin incelenmesi ve elde edilen verilerin mukayesesi literatür sonucu ulaşılan kaynaklarla sınırlıdır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, görsel sanatlar, Avrupa ve Osmanlı

ABSTRACT

Art, which has emerged in various forms in different cultures throughout human history, is widely acknowledged to be a component of the cultural heritage of societies. In this study, civilizations are compared to one another based on key era elements. The elements of comparison are identified as visual arts such as painting-sculpture-architecture, and music for European countries and the Ottoman Empire between the 18th and 20th centuries. Each civilization is examined within its own structure first, followed by a comparison. As a result of these comparisons, it is determined that in terms of visual arts, intellectual movements in Europe and religion in the Ottoman Empire were decisive; in Europe, while escaping from the traditional and always trying to discover the newer in music, the Ottoman Empire tried to preserve its traditional music for a long time; as of the 17th century, interactions in terms of visual arts and music began to be seen between Europe and the Ottoman Empire, which endured breaks and pauses. The data used in the study were obtained through a survey of the literature and analyzed using inductive and descriptive approaches. The examination of civilizations and the comparison of data acquired are restricted to sources obtained through the literature.

Keywords: Music, visual arts, Europe and Ottoman

Başvuru/Submitted : 15.09.2023
Revizyon Talebi/
Revision Requested : 23.10.2023
Son Revizyon/
Last Revision Received : 23.10.2023
Kabul/Accepted : 24.10.2023
Online Yayın/
Published Online : 26.10.2023

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

EXTENDED ABSTRACT

This research aims to determine whether there were any similarities or differences in the visual arts of painting, architecture, sculpture, and music between the 18th and 20th centuries. In addition, another purpose of the research is to reveal whether there was artistic interaction between the two civilizations during the aforementioned dates.

The main problem statement for this research is determined as follows: Are there any similarities or differences in visual arts and music between European countries and the Ottoman Empire between the 18th and 20th centuries, and if so, what are they?

In order to reach the findings of this research on whether there are similarities or differences between European countries and the Ottoman Empire in terms of visual arts and music between the 18th and 20th centuries, the following sub-problem issues were addressed:

What were the characteristics of visual arts, and music in Europe and the Ottoman Empire throughout the the 18th century? During this century, was there any artistic interaction between European nations and the Ottoman Empire?

What were the characteristics of visual arts, and music in Europe and the Ottoman Empire throughout the the 19th century? During this century, was there any artistic interaction between European nations and the Ottoman Empire?

What were the characteristics of visual arts, and music in Europe and the Ottoman Empire throughout the the 20th century? During this century, was there any artistic interaction between European nations and the Ottoman Empire?

This research is considered to be important for both the fields of music history and art history as it serves as a source and determines the situation. Although there are many sources related to art history and music history in the literature, this study is also important because it compares the aesthetic qualities of two civilizations that were in different geographies at the same periods in a certain historical interval.

This research is limited by the following limitations:

The countries that were on the European continent and the Ottoman Empire from the 18th to the 20th centuries.

The characteristics of visual arts and music culture of European countries and the Ottoman Empire during these centuries,

Painting, architecture and sculpture from visual arts,

The resources identified and accessible as a result of the literature review.

This study, which used qualitative research methods used, has the characteristics of descriptive research and is based on general survey model. The research data collected through literature review and document analysis techniques were analyzed using inductive and descriptive methodologies.

For this research, first of all, a literature review was conducted in libraries, especially in the Islamic Research Center Library of the Turkish Religious Foundation in Istanbul. As a result of these searches, a large number of books and encyclopedias and encyclopedia articles were found on topics such as European history, Ottoman history, art history, music history, European art, Ottoman art, Ottoman music, Western music. Afterwards, national and international publications were searched in various databases and data related to the research topic were acquired from the sources such as articles and papers. In addition, the database of the National Thesis Center of the Council of Higher Education was also searched and academic theses dealing with the research topic were examined. The data collected from all these sources was analyzed using inductive and descriptive approaches, yielding study findings.

In this study, the development of European countries and the Ottoman Empire in terms of visual arts and musical elements between 18th and 20th centuries was first examined within each century and then comparisons were made between the two civilizations. As a result of these comparisons, it has been determined that in terms of visual arts, intellectual movements in Europe and religion in the Ottoman Empire were determinant; in Europe, while escaping from the traditional and always trying to discover the newer in music, the Ottoman Empire tried to preserve its traditional music for a long time; as at the end of the seventeenth century, interactions between the Ottoman Empire and Europe, which experienced breaks and pauses, began to be seen in terms of visual arts and music.

Giriş

Sanat, insanlık tarihi boyunca farklı kültürlerde çeşitli biçimlerde kendini gösteren; resim, heykel, mimari ve müzik gibi birçok alanı kapsayan; duygu, düşünce ve hayal gücünün ifadesi amacıyla yapılan bir etkinlik olarak tanımlanabilir. Güzellik ve estetik değer arayışıyla ilgili olan sanatın aynı zamanda toplumların kültürel mirasının bir parçası olduğu kabul edilmektedir. Söz konusu mirasın zaman içerisindeki gelişimini ve değişimini inceleyen disiplin sanat tarihidir. Bu araştırmada; sanat tarihinin; Barok, Rokoko, Romantizm ve Modernizm dönemlerini kapsayan XVIII.-XX. yüzyıllar arasında Avrupa ülkeleriyle Osmanlı Devleti'nin sanat anlayışı resim, heykel, mimari gibi görsel sanatlar ve müzik bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Avrupa milletleri ve Osmanlı toplumu farklı din, tarih ve kültüre sahip oldukları için sahip oldukları estetik algılar arasında önemli farklılıklar görülmektedir. Avrupa ülkelerinde neredeyse her çağda ortaya çıkan düşünce akımlarına göre şekillenen sanat anlayışı, dönemlere göre farklılık arz eden karakteristik özelliklere sahip olsa bile bazı ortak noktalarının olduğunu söylemek mümkündür. Diğer tarafta sanatın büyük ölçüde İslâm dininin etkisi altında şekillendiği Osmanlı Devleti'nde ise mimari, tezhip, minyatür, hat gibi sanatlar devletin kültürel kimliğinin gelişmesiyle birlikte zenginleşmiştir. Kendi içlerinde büyük zenginlik ve çeşitlilik barındıran Avrupa ve Osmanlı sanatları arasında farklılıklarla birlikte benzerliklerin de bulunduğu bilinmektedir. Toplumların kültürel alışverişi ve sanatsal etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bu benzerliklere geometrik süslemeler, mücevher ve takı tasarımı, minyatür ve hat sanatından örnekler verilebilir.

Yöntem

Problem Cümlesi

XVIII.-XX. Yüzyıllar arasında, Avrupa ülkeleri ile Osmanlı Devleti'nin görsel sanatlar ve müzik alanında, benzerlik veya farklılık gösteren özellikleri var mıdır?

Alt Problemler

XVIII.-XX. Yüzyıllar arasında, Avrupa ülkeleri ile Osmanlı Devleti arasında görsel sanatlar ve müzik açısından benzerlik veya farklılık olup olmadığıyla ilgili bulgulara ulaşmak için şu sorulara cevap aranmıştır:

- XVIII. Yüzyılda Avrupa ülkeleri ve Osmanlı Devleti görsel sanatlar ve müzik açısından hangi özelliklere sahiptir?
- XIX. Yüzyılda Avrupa ülkeleri ve Osmanlı Devleti görsel sanatlar ve müzik açısından hangi özelliklere sahiptir?
- XX. Yüzyılda Avrupa ülkeleri ve Osmanlı Devleti görsel sanatlar ve müzik açısından hangi özelliklere sahiptir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, XVIII.-XX. Yüzyıllar arasında, Avrupa ülkeleri ile Osmanlı Devleti arasında görsel sanatlar ve müzik açısından benzerlik veya farklılık olup olmadığını tespit ederek, varsa aradaki sanatsal etkileşimi ortaya çıkarmaktır.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın; alan için kaynak oluşturma ve durum tespit etme özellikleriyle önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma:

- XVIII.-XX. Yüzyıl Avrupa ülkeleri ve Osmanlı Devleti,
- Görsel sanatlar ve müzik unsurları,
- Yapılan literatür taraması sonucu tespit edilen ve ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışma, betimsel araştırma niteliği taşımakta olup genel tarama modelindedir.

Araştırma Verilerinin Toplanması ve İşlenmesi

Literatür taraması ve doküman incelemesi teknikleriyle toplanan veriler, tümevarımsal, betimsel analiz yöntemiyle işlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde; XVIII.-XX. Yüzyıllar arasında Avrupa ülkeleri ile Osmanlı Devleti'nin görsel sanatlar ve müzik alanındaki gelişimleri incelenmeden önce her iki medeniyetin araştırmaya konu olan yüzyıllardaki genel durumları hakkında kısaca bilgi verilecektir.

Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, Anayasanın ilanı, Fransız Devrimi gibi önemli toplumsal olayların yaşandığı XVIII. yüzyılda gerçekleşen bilimsel buluşların, endüstri devriminin, doğallığa övgünün ve orta sınıfın doğmasının sanatı da yeni bir döneme yönlendirdiği kaynaklarda ifade edilmektedir (İlyasoğlu, 2003, s. 50-51). Aynı dönemde Osmanlı toplumunun durumuna bakıldığında askerî, siyasî ve ekonomik alanlarda Batı'ya dönük bir idare anlayışının baş gösterdiği; adeta hayranlık derecesine gelen etkilenme sürecinde Osmanlı kurum ve yönetim sistemlerinin Batı'ya göre yeniden düzenlenmesine çabaladığı görülmektedir (Özkeçeci ve Özkeçeci, 2007, s. 48-50). Batı kültür ve medeniyetine ilginin arttığı, sonradan 'Lâle Devri' diye adlandırılan bu dönemde teknik bazı ilerlemeler kaydedildiği

kaynaklarda belirtilmektedir (Emecen, 2007). Yüzyıl boyunca toprak kayıpları yaşayan, hâkimiyeti altındaki topraklarda varlığını sürdüren milletlerin bağımsızlık ilan ederek devletten ayrılmasıyla gittikçe sınırları daralan Osmanlı'nın, büyük devletlerin sömürgeci politikaları sebebiyle de XVIII. yüzyılın sonuna doğru gerileme, çözülme sürecine girdiği görülmektedir (Beydilli, 2007, s. 497).

XVIII. Yüzyılda Avrupa'da oluşan aydınlanma hareketinin temelinde yer alan akılcılık karşısında XIX. yüzyılda duyguyu öne süren Romantik akımın gelişmesine neden olan toplumsal ortam, Fransız Devrimi'nin yarattığı düş kırıklığı ile ilişkilendirilerek açıklanmaktadır. XIX. Yüzyılın ikinci yarısında gözlenen başlıca oluşum olarak görülen Sanayi Devrimi'nin sonucunda el sanatlarının ikinci plana atıldığı, ince işçiliğin önemini yitirdiği, sanat adı altında ortaya konan kaba ve ucuz ürünlerin toplumun beğeni düzeyinin gerilemesinde rol oynadığı kaynaklarda belirtilmektedir (Say, 1995, s. 378). Ayrıca 1769'da Watt'ın buhar makinesini buluşuyla başlayan bu devrim sonucunda madencilik, mühendislik gibi mesleklerin ortaya çıktığı, ülkeler arası ulaşım ve iletişimin arttığı, büyük kentlerin gelişerek sanayileşmeye başladığı da görülmektedir (İlyasoğlu, 2003).

Bu bilgiler paralelinde XIX. Yüzyılda Osmanlı'nın, öteden beri haberdar olduğu Avrupa medeniyetini kabul etmesinin resmi bir hamlesi olarak nitelendirilen Tanzimat Fermanı'nın (1839) (Sezikli, 2013, s. 74) iç siyasetin zarureti olmaktan ziyade dış gelişmelerin zorlayıcılığının bir eseri olarak ilan edildiği bilinmektedir (Beydilli, 2007). Bu dönemin sosyo-kültürel açıdan en ciddi meselesini yeni kimlik arayışı olarak gören Tanrıkorur, XIX. yüzyılı ümmet kavramının yerini millet kavramının aldığı bir yüzyıl olarak anlatmaktadır (Tanrıkorur, 2004, s. 160-164). Bu yüzyılda toplum yapısındaki değişimleri etkileyen belli başlı dinamiklerin modernleşme, göç hareketleri ve Tanzimat devriyle başlayan yeni uygulamalar olduğu kaynaklarda belirtilmektedir (Öz, 2007, s. 532-538).

XX. Yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen iki büyük dünya savaşı arasındaki barış yıllarında gerilimin arttığı, güç dengelerinin değiştiği Avrupa'da Faşizm, Nasyonalizm gibi ırkçı siyaset izleyen akımların güçlendiği, çeşitli merkezlerde karışıklıkların çıktığı bilinmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007). Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği savaş sonrası dönemin iki büyük gücü olarak ortaya çıkarken Avrupa'nın parçalandığı, istikrar ve huzurdan yoksun, ekonomik krizlerle boğulacak bir hale düşmüş olarak ikinci plana itildiği kaynaklarda belirtilmektedir (Beydilli, 1991, s. 149). Sonuçları ilkinden çok daha yıkıcı olan yüzyılın ikinci büyük savaşının ardından yaşanan askeri ve sivil kayıpların, yerle bir olan şehirlerin, kitlesel göç dalgalarının Avrupa'nın beşerî coğrafyasını önemli ölçüde değiştirdiği görülmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007). Savaş sonrası kıtanın hâkim karakterini teşkil eden 'Doğu-Batı' zıddiyetiyle bloklara bölünmüş olan Avrupa'da, bloklar arası düşmanlığın 'Soğuk Savaş' halinde bir süre daha devam ettikten sonra, eski düşmanlığı bir kenara bırakan Avrupa devletlerinin kendi aralarında ekonomik birliği ve siyasî bütünleşmeyi sağlayacak adımlar atarak, yüzyılın ikinci yarısında Avrupa Birliği'nin gerçekleştiği bilgisi kaynaklarda yer almaktadır (Beydilli, 1991). Ayrıca bu yüzyılda gerçekleşen teknolojik değişimlerle bilgi aktarımının, ulaşım olanaklarının ve yaşam tarzının büyük ölçüde hızlandığı görülmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007).

Bu bilgilere paralel olaylarla gelişen ve XX. Yüzyıla savaşlarla giren Osmanlı Devleti'nin topraklarının bir kısmını yapılan antlaşmalarla kaybetmesinin ardından ülkede başlayan yönetim tartışmalarının, saltanatın ilga edilmesi ve Cumhuriyetin ilan edilmesiyle sona erdiği, Osmanlı Devleti'nin yerini Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin aldığı bilinmektedir (Beydilli, 2007, s. 502). Toplumsal hayatın hemen hemen tüm alanlarında Avrupa tesirinin yoğunlaştığı Cumhuriyet döneminde, toplumun yaşanan yenilikler ile önceki hayat tarzı arasında ikilem yaşadığı görülmektedir (Özkeçeci ve Özkeçeci, 2007, s. 80). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e intikal eden toplumun sosyoekonomik açıdan köylülüğün egemen olduğu, dinî bakımdan büyük çoğunluğu Müslüman, kısmen sanayileşmenin ve ticari kapitalizmin etkilerini taşıyan, Batılı etkilere maruz kalmış bir özellik taşımakta olduğu kaynaklarda belirtilmektedir (Öz, 2007).

XVIII. Yüzyılda Avrupa Ülkeleri ve Osmanlı Devleti

Avrupa Ülkeleri

Resim

XVIII. Yüzyılın hâkim düşüncesi olan Klasisizm, sanatta eski Yunan ve Roma'nın güzellik anlayışının yeniden canlandırılması olarak kabul edilen bir üslûp olup, bu dönemde sanatçıların Antik Çağ'ı Rönesans'takiler gibi taklit etmeyip, onun biçimlerini ve içeriklerini kullanarak güncel dünya görüşünü ifade etmenin yollarını aradıkları, Rönesans'tan devralınan değerlerin belirlediği eski düşünce yapısını aşmaya çalıştıkları, dinsel motiflerin artık bu dönemde tümüyle kaybolmaya başladığı, mitolojinin yerini tarihin alarak Antik Çağ'ın ve burjuva dünyasının imajlarının ön plana çıktığı, resimlerin gerçeği yansıtmayıp eser sahibinin kişisel bakış açısını ortaya koyması sebebiyle ideolojik olarak nitelendirilebileceği kaynaklarda belirtilmektedir (Büyükkol, 2013, s. 48-50). Antik Yunan ve Roma sanatını temel alan klasik üslûbun resimdeki başlıca temsilcisi olan Jacques-Louis David'in bu medeniyetlerin sanatlarından, vücutlara soyluluk ve güzellik verdiği düşünülen kas ve sinir oylumlamasını örnek aldığı görülmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007, s. 133).

Müzik

Müzik tarihinde XVIII. yüzyılın ikinci yarısından başlayıp Beethoven'ın ölüm tarihine (1827) kadar geçen dönem 'Klasik Çağ' olarak adlandırılmakta olup Eski Yunan ve Roma sanatındaki geleneği yeniden yaratmaya çalışmak, klasik değerleri örnek alarak aynı kusursuzlukta güncelliğini yitirmeyen yapıtlar ortaya koymak şeklinde tanımlanmaktadır (İlyasoğlu, 2003, s. 49-55). Klasisizmin sadelik, denge ve biçimde mükemmellik nitelikleriyle Barok dönemin süslemeli, abartılı anlatımına karşı tepkisel bir yönelim olduğu; bu akımla birlikte kültürel ve sanatsal değerleri orta sınıfın belirlediği bir dönemin yaşanmaya başlandığı kaynaklarda belirtilmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007, s. 114-149). Klasisizmi formların klasikleşmesi olarak gören Ahmet Say, demokratik düşüncenin toplumlarda uygulanabilir olmasının müzikte de demokratlaşmayı getirdiğini ifade etmektedir (Say, 1995, s. 261-313). Halk için konserlerin verilmeye başlandığı; senfoni, sonat, yaylı sazlar kuarteti, uvertür, konçerto gibi formların gelişme gösterdiği bu devrin üç önemli bestecisi olan Haydn, Mozart ve Beethoven'ın, kendilerinden sonra gelen birçok kompozitörün yetiştiği Viyana Okulu'nu kurdukları ve bu okulun o çağda gerçekleştirilen müzik faaliyetlerinin merkezi olduğu müzik tarihi kaynaklarında belirtilmektedir (Özgüden, 1966, s. 29-30). Klasik dönem müziğinin başlıca özelliklerinin müziğin sıradan duyarlı bir kulağa seslenebilecek kadar yalın olması, melodi üzerine odaklanması, öz ve biçim arasındaki dengenin korunması olduğu görülmektedir (İlyasoğlu, 2003; Boran ve Şenürkmez, 2007).

Osmanlı Devleti

Görsel Sanatlar

XVIII. Yüzyılda Osmanlı tezhibindeki geleneksel üslûp kısmen devam etmekle beraber Batı'nın Barok ve Rokoko tarzlarının bu sanatta yeni zevk ve görüşler meydana getirdiği, bu tarzlara kendi zevk ve görüşlerini de katan saray sanatkarlarının Türk Rokokosu denilen bir üslûp oluşturduğu kaynaklarda belirtilmektedir (Derman, 1999, s. 115). Geleneksel elemanlara gölgelendirmeye hacim kazanmış natüralist çiçek buketleri, hançer yaprakları ve hatâyilerin katıldığı tezhip sanatının bu dönemdeki meşhur sanatçıları olarak Ali Üsküdârî ve Abdullah Buhârî gibi isimler söylenebilir (Tanındı, 1999, s. 124).

Müzik

Mûsikînin padişahlar tarafından himaye edildiği XVIII. yüzyılda yetişen bestekârların geleneğe bağlı kalmakla birlikte bazı yenilikler de yaparak çok sayıda eser verdiklerini belirten Ahmet Şahin Ak bu dönemde mûsikîşinasların yabancı etkisi altına girmediğini, Türk mûsikîsinin Arap ve İran mûsikîsini etkisi altına aldığını ileri sürmektedir (Ak, 2009, s. 97-98). Tarihi kaynaklardan bilindiği gibi bu dönemde kültür ve sanat alanında Batı etkileri görülmesine rağmen bunun istisnasının mûsikî oluşunu Bayram Akdoğan iki kültür arasında farklı sistem ve esasların söz konusu oluşuna bağlamaktadır (Akdoğan, 2008, s. 177). Mûsikînin olgunluk çağına eriştiği (Özcan, 2007, s. 574) söylenen bu dönemde yaşayan bestekârların tekke, dîvan, âşık ayırımı gözetmeden bu alanların hepsinde eser verdikleri kaynaklarda ifade edilmektedir (Sezikli, 2013, s. 66). Bu yüzyılda saltanat süren padişahlardan biri olan III. Selim, söz konusu mûsikî olduğunda ilgi, sevgi, bestekârlık hususunda diğer sultanların kendisine erişemediği bir şahsiyet olarak ön plana çıkmaktadır (Özcan, 2009, s. 425). Sultan III. Selim'in mûsikîye önemli bir katkısı nota ve nazariyat çalışmalarına önem verip bu alanda yaptığı görevlendirmelerle binlerce eserin notaya alınmasını sağlaması olarak ifade edilmektedir (Salgar, 2001, s. 30-32). Bu dönemin en önemli bestekârlarından Buhûrîzâde Mustafa İtrî Efendi'nin eserlerinde müziğin dengeli oturmuş bir yapısının olduğu; duygusalıktan süslemeden kaçındığı; cümlelerinin açık ve berrak olduğu görülmektedir (Ak, 2009, s. 99-103). Türk mûsikîsinin en uzun ve sanatlı eseri olan 'Mirâciye'nin bestekâri Kutbu'n-nâyî Osman Dede, Hz. Muhammed'e olan büyük sevgisi ve buna bağlı olarak yazdığı yüzlerce na't ile şöhret kazanan Yahya Nazîm Çelebi, perdelerden makamlardan usûllerden bahsettiği *Kitâb-ı İlmü'l-Mûsikî Alâ Vechü'l-Hurufât* adlı eseri ve icat ettiği nota sistemi ile birçok saz eserini notaya alan Kantemiroğlu bu yüzyılın önemli mûsikîşinasları olarak kaynaklarda yer almaktadır (Ak, 2009, s. 99-103).

XIX. Yüzyılda Avrupa Ülkeleri ve Osmanlı Devleti

Avrupa Ülkeleri

Görsel Sanatlar

Gerçek olmayanın arayışı, düş gücü ve fanteziyle sezdirilen şeylerin içten ve sırlı bir tarzda gerçeğe bağlanması (Selanik, 1996, s. 160) şeklinde tanımlanabilen Romantizm'in resimde, insanın karabasanlarını, derin duygularını çizmek olduğu; sanatçının içinde yaşadığı zamandan ve mekândan kaçtığını resmiyle gösterdiği düşünülmektedir (İlyasoğlu, 2003). Heykel alanında Romantizmin resimdeki aşamayı gösteremediği, heykelin Romantizme uygun olmadığı, geleneksel taş ve tunç gibi gereçlerle Romantizmin özelliklerinin yeterince yansıtılmadığı; mimarîde ise orta çağ biçimlerinin yeniden canlandırılması eğiliminin Romantik dönemin en tutulan ifadesi olup orta çağdan kalma sayısız

yapının onarılarak aynı üslûp anlayışı içerisinde genişletildiği bilgisi kaynaklarda yer almaktadır (İnankur, 1997, s. 1575-1577). Bu yüzyılda görülen Empresyonizm (İzlenimcilik) akımının resimde sınırı ortadan kaldırdığı, perspektifle oynadığı görülmektedir (Selanik, 1996, s. 254). Görüntünün insanda uyandırdığı izlenimleri yansıtmayı amaçlayan bu akımda konunun ikinci plana itildiği ve perspektif derinliğinin en aza indirildiği belirtilmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007, s. 226). Bir özelliği de kısıtlama ve sadeleştirme olan İzlenimci akımda gerçeğin bir anlık ve yinelenmeyecek olanı vurgulayan izlenimini yakalamayı amaçlayan ressamın atölye çalışmasını reddederek açık hava çalışmasını benimsediği kaynaklarda ifade edilmektedir (Say, 1995, s. 454-456).

Müzik

Müzikte XIX. yüzyılın başından XX. yüzyılın başına kadar uzanan Romantizmin, XVIII. yüzyıl Klasik akımının kuralcı sınırlarına bir başkaldırı niteliğinde ortaya çıkıp bu dönemde armoni ve kontrpuan kurallarının, çalgıların tını sınırlarının zorlandığı, çalgısının ustası olan virtüöz yorumcularının ortaya çıktığı, her ülkenin kendine özgü bir müzik anlayışı geliştirerek kendi ulusunun renklerini taşıyan besteler yaptığı görülmektedir (İlyasoğlu, 2003, s. 78-177). Bireysel duyguları, hayal gücünü, dramatikliği ön plana çıkararak, Rasyonalizme karşı doğanın üstünlüğünü vurgulayan Romantizmin (Boran ve Şenürkmez, 2007, s. 180-219) bir orta sınıf düşünce hareketi olarak ortaya çıktığı; müzikte aristokratlara özgü yapmacılıktan ayrı bir doğrultuda gelişmiş yetkin bir orta sınıf sanat okulu oluşturduğu sonuç olarak bu dönemde müziğin sadece orta sınıfın malı durumuna geldiği kaynaklarda ifade edilmektedir (Say, 1995, s. 340-434). Başka kültürlerle (egzotizm, oryantalizm) ve halk müziğine (folklorizm) eğilimin görüldüğü XIX. yüzyıl müziğinde ulusalcılığın (nasyonalizm) yazılı ve sözlü gelenekler doğrultusunda halk kültürüne duyulan ilgiyle geliştiği (Boran ve Şenürkmez, 2007), destanların efsanelerin çağlardan beri halkta gizlenen ezgilerin ortaya çıkarıldığı (Selanik, 1996), ulusal heyecanları temsil eden bu halk müziklerinin sanat müziğinde kullanıldığı müzik tarihi kaynaklarında belirtilmektedir (Say, 1995). Schubert, Weber, Mendelssohn, Schumann, Liszt, Chopin, Berlioz, Brahms gibi bestekârların müziğin temsilcileri olduğu Romantik dönemde (Say, 1992, s. 883-889) vals, polonez, bazurka gibi stilize danslar, nocturneler, fanteziler, romanslar, konser etüdüleri adı altında küçük piano eserleri ; senfonik şiirler, programlı senfoni, konser uvertürleri gibi orkestral eserler ve operanın sıkça rastlanan ürünler arasında yer aldığı ifade edilmektedir (Selanik, 1996).

Osmanlı Devleti

Görsel Sanatlar

Batılılaşma akımı ile birlikte geleneksel kimliğini yitiren Osmanlı minyatürünün yerini, yüzyılın sonuna doğru betimleme tarzlarını Avrupa resim geleneğinden alan duvar resimleri ve padişah portrelerinin yapıldığı tuval resimlerinin aldığı görülmektedir (Mahir, 2004, s. 86). II. Mahmud ile beraber padişah portrelerine, padişahın reformlarının belirlendiği, batılı bir ikonografyanın yerleştiği sanat tarihi kitaplarında belirtilmektedir (Bağcı ve diğerleri, 2006, s. 272-301). Avrupa'ya artan ilgi ile duvar ve binaların tavan kısımlarının realist resimlerle tezyin edildiği XIX. yüzyılda Türk tezyinatına giren Avrupa rokokosunu kendi zevklerine göre uygulayan ustaların bir Türk Rokokosu meydana getirdiği, milli klasik üslûbun terk edilerek Türk tezyinatında barok ve rokoko üslûbunda eserler verildiği bu dönem, Klasik Osmanlı tezhibinin gerileme dönemi olarak kabul edilmektedir (Güney, K. ve Güney, Z., 2000, s. 62-112).

Müzik

Batı'da klasik çağı kapatarak yeni anlayışlara göre gelişen yeni sanat akımlarının Türk kültür hayatına otuz kırk yıl gecikme ile gelerek Türk mûsikîsinde etkisini göstermiş olduğu ve yüzyılın ortalarından itibaren mûsikî sanatımızda 'Romantik Edebiyat'ın doğduğu kabul edilmektedir (Özalp, 2000, s. 485-559). Olgun eserler besteleyen müzisyenlerin azaldığı, incelikle bestelenmiş eserlerin unutulmaya başlandığı, müziğe gösterilen ilginin azaldığı bu dönem Türk müziğinde duraklama dönemi olarak görülmektedir (Say, 1992, s. 1232). XIX. Yüzyıl Türk mûsikîsinde kâr, beste, saz semaisi, na't, durak gibi formların yerlerini kârçe, hafif beste, longa, şuşl gibi küçük formlara bıraktığı; Hacı Ârif Bey'den itibaren "şarkı" formunun en çok kullanılan ve arzu edilen beste formu haline geldiği gözlenmektedir (Tanrıkorur, 2004, s. 160-162). Tanzimat'tan sonra düzenlenen resmî şenlik ve ziyaretlerde Batı tarzı müzik kabul görmesine rağmen hususî eğlencelerde Osmanlı mûsikîsinin tercih edildiği bu yüzyılda halkın zevkine eğilen şair bestekârların mani, koşma, güzelleme vb. şekillerde şiirler yazarak halk türkülerine benzeyen eserler ortaya koydukları kaynaklarda belirtilmektedir (Özalp, 2000). Halk mûsikîsinin sanat mûsikîsini etkilemesinin belirginleştiği bu dönemde sarayda Batılı müzisyenlere rağbetin arttığı, Enderûn'un ihmal edildiği, padişahların operete ilgi duydukları, Mehter'in kaldırılarak bando ve orkestra takımlarının kurulduğu bilinmektedir (Ak, 2009, s. 135-206). Porteli Batı notasının Osmanlı müziğinde ilk kez 1830'lu yıllardan sonra Mızıkâ-i Hümayûn'da kullanıldığı (Budak, 2000, s. 80-81), bu bandonun başına getirilen Giuseppe Donizetti'nin Batı notasını öğrencilerine öğrettiği, Türk mûsikîsi perde adlarının

Batı müziğindeki karşılıklarını belirlediği ve Mızıkâ-i Hümayûn'u saray orkestrası haline getirdiği kaydedilmektedir (Say, 1992). Meşk usûlünün unutulmaya yüz tuttuğu, zevklerin yavaş yavaş basitleştiği, piyasa sâzendeliğinin meslek haline geldiği bu dönemde icracıların da mûsikî ve makam bilgisinin zayıfladığı, geleneksel ses icrasının gerilediği görülmekle birlikte (Özalp, 2000); Hammâmizâde İsmail Dede Efendi gibi geçmişin değerlerini özümsemiş, çağının değerlerini yakalamış, geleceği de görebilmiş ve her türde eser vermiş bir bestekârın da yaşadığı bilinmektedir (Ak, 2009).

XX. Yüzyıl Avrupa Ülkeleri Ve Osmanlı Devleti-Türkiye Cumhuriyeti

Avrupa Ülkeleri

Görsel Sanatlar

Sadece teknoloji ve bilimde değil sanatta da değişimlerin yaşandığı, birçok farklı akımın ortaya çıktığı XX. yüzyılda Avrupalı sanatçıların, kendi üslûplarını sanat hayatına sokarak, hem renk hem de biçim anlamında önceki dönemlerin kalıplarının dışına çıktıkları bilinmektedir (Sabahat, 2012, s. vii). Bu dönemde akademik İzlenimcilik ile Romantik manzara resmine bir tepki olarak gelişen Ekspresyonizmin (Dışavurumculuk), doğaya uygun betimleme anlayışından koparak, duyguları daha güçlü yansıtabilmek adına tasarımda denge ya da güzellik gibi geleneksel kavramlardan uzaklaşmak suretiyle biçim bozma yöntemini uygulayan bir sanat ve mimarlık akımı olduğu görülmektedir (Rona, 1997, s. 451-452). Ekspresyonizmin, tabiattaki görünüşleri gördükleri surette değil, o manzaradan duyulan hissi ifade edecek şekilde resmetmeyi amaçladığı (Arseven, 1975, s. 516), buna bağlı olarak da nesnelere şekillerinin bozulduğu ya da olduğundan farklı resmedildiği bilinmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007). Yüzyılın başında tüm Avrupa'da baş gösteren huzursuzluk, şaşkınlık ve değişiklik isteğinin sonucu olarak geliştiği düşünülen Dışavurumculuğun mimari alanındaki yansımalarının kamusal konut ve sosyal toplu konut üretimi şeklinde olduğu görülmektedir (Rona, 1997, s. 451-452). Sembolizm, Art Nouveau, Fovizm, Kübizm, Dadaizm XX. yüzyılda resim sanatında ortaya çıkan akımlardan bazıları olarak kaynaklarda yer almaktadır (Büyükkol, 2013).

Müzik

Müzikte her türlü sınıрын bilinçli olarak zorlandığı XX. yüzyılda etkili olan İzlenimci müziğin amacının, yapıta verilen başlığa göre bir duygu uyandırmak olduğu ve bu müzikte konunun, sesin kulakta bıraktığı hoş izlenimlerin ardına süzülmediği bilinmektedir (İlyasoğlu, 2003, s. 198-238). Halka özgü olmayan, aristokratik olan İzlenimci müziğin ayırt edici özelliğinin; orkestranın küçülmesi, çok kısa cümleli yatay çizgiler kullanılması, tınısı saflığına yönelim şeklinde kendini gösteren sadeleştirme ve kısıtlama olduğu belirtilmektedir (Say, 1995, s. 454-507). Bu yüzyılda Avrupa devletleri arasında görülen ayrımlaşmanın müzik tarihi açısından da Yeni Klasikçilik, Total Seriyalizm, Rastlamsallık gibi birbirinden farklı pek çok üslûbu beraberinde getirdiği görülmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007, s. 181-289). Önceki çağlarda olduğu gibi bir kavram sınıflandırmasıyla tanımlanamayan XX. yüzyılın başlıca özellikleri olarak çoğulculuk, yeni ses ve ritim yapılanmaları, yeni tınlar, uyumsuz sesler öne çıkmaktadır (Say, 1995). XX. Yüzyılı, çoğaltma ve yayma araçlarının, iletişim ortamlarının gelişmesiyle müziğin dört bir yanına yayılma olanağı kazandığı bir çağ olarak ifade eden Mimaroğlu, bu yüzyıl müziğini eserinde şöyle özetlemektedir: "... Bu yüzyılda müzik dili ve grameri yenilenmiş, bir yapıtta tek bir tonalite kullanmak yerine aynı anda birden fazla tonalitenin kullanılmasına başvurulmuş, bununla yetinilmemiş tonalite düzeninden ayrılmış ve kromatik dizideki on iki notadan her birinin yalnızca bir diğeriyle ilintisine dayanan ve bunun dışında önceden belirli bir düzene bağlı olmayan özgür bir yazı gelişmiş, ritim alanında ayrı ölçülerin ve bunların koşulladığı ayrı ritimlerin üst üste, aynı anda kullanılmasına gidilmiş, çalgıların olanakları zorlanmış, bunların gözetilen amaçlara yetmemesi üzerine elektronik gereçlerden yararlanılmıştır." (Mimaroğlu, 1995, s. 119-143).

Osmanlı Devleti-Türkiye Cumhuriyeti

Görsel Sanatlar

Bu dönemde tezhip alanında son dönem eserlerinin tekrarıyla yetinildiği, tasarımsız uygulamalar yapıldığı görülmekte olup, levha tezhîbçiliği olarak gelişen Cumhuriyet dönemi tezhîbinde etkin bir üslûbun geliştirildiği söylenememektedir (Özkeçeci ve Özkeçeci, 2007, s. 52-53). XX. Yüzyılın başında Batı'ya gönderilen ressamın, artık Avrupa'da tükenmiş bir akım olan Ekspresyonizmi ülkeye bir yenilik olarak getirdiği ve bu akımın bize bilimsel özellikleri içinde yansımadığı görülmekle birlikte Cumhuriyet'ten sonra Batı'ya gönderilen sanatçıların Fovizm, Kübizm, Ekspresyonizm gibi yeni akımları yurda getirerek önceki kuşağın anlayışını aştıkları sanat tarihi kitaplarında belirtilmektedir (Turani, 1997, s. 581-584). Yüzyılın başındaki milliyetçilik hareketlerinin de etkisiyle millî mimarî arayışlarının başladığı dönemde Osmanlı mimarisinin klasik devir eserlerinin örnek alındığı bir Yeni Klasik akımının belirdiği ülkemizde

Cumhuriyet'ten sonra Batı tarzı modern mimarî ve uluslararası mimarî eğiliminin arttığı, bunun neticesinde çağdaş şehircilik anlayışının benimsendiği görülmektedir (Turani, 1997, s. 585-588).

Müzik

Bazı kaynaklarda XX. yüzyılda Türk mûsikîsinin tek sesli olması sebebiyle çağdışı görüldüğü, ilerlemeye engel olmakla ve geri kalmışlığın başlıca sebebi olmakla suçlandığı, Türkçülük akımının öncülerinin çözümü halk müziğine dönüştürdükleri belirtilmektedir (Özalp, 2000, s. 7-13). Bu yüzyılda Türk mûsikîsinin radyolarda yasaklandığı (Ak, 2009, s. 373-374), Türk Mûsikîsi konservatuarı olan Dârülelhân'dan Türk mûsikîsi eğitiminin kaldırıldığı görülmektedir (Özalp, 2000). Türk mûsikîsinin XX. yüzyıldaki durumunun yalnızca devletin ideolojik politikalarına bağlanarak değil kendi iç imkânları açısından da ele alınarak değerlendirilmesi gerektiğini savunan Bülent Aksoy; geçmişte toplumsal yapıdan beslenen ve toplumda birleştirici işlevi olan mûsikînin bu yüzyılda zevk birliği olmayan bir toplumla karşılaşarak güç kaybettiğini; Osmanlı mûsikîsinin temsilcilerinin aynı anda yüklendiği bestecilik, icracılık, hocalık işlevlerindeki bütünlüğün XX. yüzyılda ayrıştığını; bir mûsikî geleneğini yaşatması gereken bestekârların eski ortamı bulamadıkları ve bu yüzyıldaki popülerleşme hareketine katılmaktan kendilerini alamadıklarını; bir makam mûsikîsi olan Osmanlı-Türk mûsikîsinin kendi imkânlarıyla gelişmesinin sınırlarına ulaştığını; bu sebeplerle makam temeline dayalı Osmanlı mûsikîsinin tonal batı müziği gibi kaynaklarını tükettiğini ileri sürmektedir (Aksoy, 2008, s. 246-254). Bu yüzyılın müzik alanındaki en önemli çalışmasını Türk Mûsikîsi nazariyatının sistemleştirilmesi olarak gören Ak; bu dönemde büyük formların yerini küçük formların aldığını, eğlence müziği anlayışının etkin olduğunu, kitlelerin Klasik Türk Mûsikîsi'nin yanı sıra Arap müziği, Batı müziği, pop müziği, aranjman ve arabesk türünde müziklere rağbet ettiklerini eserinde dile getirmektedir (Ak, 2009). Bu yüzyılda müzikte yaşanan bu değişimlerin kaynağında Sanayi Devrimi'nin olduğu bilinmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte müzik aygıtlarında, türlerinde ve donanımlarda pek çok yeniliğin meydana geldiği görülmektedir. Devrim'in ardından başlayan kentleşme sürecinde ortaya çıkan yeni toplum yapısında bireylerin müzik anlayışlarının da değiştiği anlaşılmaktadır.

Karşılaştırma ve Analiz

XVIII. Yüzyıl Avrupa Medeniyetleri ve Osmanlı Devleti

Görsel Sanatlar

Bu yüzyılda Avrupa'da Klasisizmin etkisiyle resim sanatında Antik Çağ temel alınmakla birlikte taklitten kaçınıldığı, dinsel motiflerin azaldığı bilinmektedir (Büyükkol, 2013). Osmanlı tezhip sanatında ise geleneksellik devam ederken Batı'nın Barok ve Rokoko tarzlarından da etkilenildiği görülmektedir (Derman, 1999). Yani XVIII. yüzyılda Avrupa'nın önceki dönemleri aşmaya çalıştığı, Osmanlı'nın ise geleneği korumak suretiyle farklılıklara açık olduğu söylenebilir.

Müzik

Avrupa'da Barok'un abartısına tepki olarak doğan, dengeyi esas alan Klasik Dönem müziğinin halka hitap edecek yalnızlıkta olduğu bilinmektedir (Boran ve Şenürkmez, 2007). Padişahların da desteğiyle olgunluk çağını yaşayan Osmanlı mûsikîsinin geleneği devam ettirirken yeniliklere de açık olduğu görülmektedir (Ak, 2009). Sonuç olarak Avrupa'da görsel sanatlarda olduğu gibi müzikte de önceki dönem ortaya çıkan akıma bir tepki verildiği gözlenirken Osmanlı'nın farklılıkları kendi potasında eriterek geleneğinin üstüne kattığı bir müzik anlayışına sahip olduğu söylenebilir.

XIX. Yüzyıl Avrupa Medeniyetleri ve Osmanlı Devleti

Görsel Sanatlar

XIX. Yüzyıl'da Avrupa resim sanatında insanın derin duygularını yansıtan Romantizm ve sınırları kaldıran İzlenimcilik akımları etkili olurken mimarî sahada Orta Çağ eserlerinin restore edildiği bilinmektedir (İnankur ve Rona, 1997). Osmanlı'da ise geleneksel minyatür sanatının yerini Batılı tarzda tuval resmine bıraktığı, tezyinatta ise Türk Rokokosu tarzının oluşturularak geleneksel tezhibin gerileme dönemine girdiği görülmektedir (Güney ve Güney, 2000).

Müzik

Kuralcı Klasik Dönem müziğine başkaldırı olarak doğan, sınırları zorlayan Romantik akım ve ulusal renkleri ön plana çıkararak Ulusalcı akımın etkili olduğu Avrupa müziğinde bu yüzyılda virtüözitenin ortaya çıktığı ve müziğin orta sınıfa açıldığı kaynaklarda belirtilmektedir (İlyasoğlu, 2003). Osmanlı'da da Romantizmin etkili olmaya başladığı XIX. yüzyılda müzik formlarının küçüldüğü, icracıların mûsikî bilgisinin zayıfladığı görülmektedir (Özalp, 2000). Yani bu yüzyılda bir tarafta artık kendini tüketen ve sınırları aşmaya çalışarak zayıflayan bir Avrupa müziği, diğer tarafta ise güçlü bir yapıya sahip iken sınırlarını daraltarak zayıflayan Osmanlı müziğinin söz konusu olduğu söylenebilir.

XX. Yüzyıl Avrupa Medeniyetleri Ve Osmanlı Devleti-Türkiye Cumhuriyeti

Görsel Sanatlar

Avrupa resim sanatında özellikle renk ve biçim kalıplarının aşıldığı Dışavurumculuğun hâkim olduğu XX. yüzyılda birçok sanat akımının ortaya çıktığı, mimarîde ise toplu sosyal ve kamusal konutların yapıldığı bilinmektedir (Rona, 1997). Bu yüzyılda Osmanlı'da tezhip sanatında son dönem eserlerinin tekrar edildiği, Batıdaki resim akımlarının Avrupa'ya giden sanatçılarla ülkeye taşındığı, mimarîde önce millileşmenin daha sonra uluslararası ve modern mimarinin benimsendiği görülmektedir (Turani, 1997; Özkeçeci ve Özkeçeci, 2007). Yani bu yüzyılda Avrupa'da özgürlük ve barış ortamının ürettiği bir çoğulculuk görülürken Türkiye'de kültür ithalatının olduğu söylenebilir.

Müzik

XX. Yüzyılda sınırları her anlamda zorlayan ve halka hitap etmeyen İzlenimcilik akımının Avrupa müziğinde etkili olduğu ve farklı üslupların da ortaya çıktığı görülmektedir (İlyasoğlu, 2003). Bu yüzyılda, geleceği devlet politikalarıyla belirlendiği düşünülen Türk müziğinin ihmal edilerek Batı müziğine olan ilginin arttığı ve birbirinden farklı pek çok müzik türünün ortaya çıktığı bilinmektedir (Ak, 2009; Aksoy, 2008). Yani bu yüzyıl müzik tarihinde her iki medeniyet için de yüzyıllardır takip edilen çizginin dışına çıkıldığı, tek bir kavramla tanımlanamayan bir dönem olmuştur denilebilir.

Sonuç

Bu çalışmada, Avrupa ülkeleri ve Osmanlı Devleti'nin yüzyıllara göre, görsel sanatlar ve müzik unsurları açısından gelişimi incelenip ikisi arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- XVIII. Yüzyıl Avrupa resim sanatında taklide düşme kaygısıyla geleneksel olandan uzaklaşıp önceki dönemlerin aşımaya çalışıldığı görülürken; Osmanlı görsel sanatlarında gelenek muhafaza edilmekle birlikte Batı sanat tarzlarından da etkilendiği anlaşılmaktadır.
- XVIII. Yüzyıl Avrupa müziğinde Klasik Dönemin yaşandığı; Osmanlı müzik kültüründe ise geleneğin ve farklılıkların kaynaştırıldığı görülmektedir.
- XIX. Yüzyıl'da Avrupa görsel sanatlarında insanın derin duygularını yansıtan ve sınır tanımayan akımların etkili olduğu; Osmanlı'da ise minyatür yerine Batılı tarzda tuval resimlerinin yapılmaya başlandığı ve geleneksel tezhibin gerileme dönemine girdiği anlaşılmaktadır.
- XIX. Yüzyıl'da ulusal renkleri taşıyan ve orta sınıfa açılan Avrupa müziğinin sınırlarını zorladığı; Osmanlı müziğinin sınırlarının daraltılarak tüketildiği, zayıflatıldığı görülmektedir.
- XX. Yüzyıl'da Avrupa görsel sanatlarında renk ve biçim kalıplarının aşıldığı; Osmanlı'da ise bu alanda bir kültür ithalatının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.
- XX. Yüzyıl'da Avrupa'da ortaya çıkan pek çok akımın müziği etkilediği ancak halka hitap etmeyen eserlerin ortaya konulduğu; Osmanlı'da ise kendi müzik kültürümüzün ihmal edilerek Batı müziğine ilginin arttığı görülmektedir.

Bu sonuçlardan; söz konusu tarihsel süreç boyunca, Avrupa ülkeleri ile Osmanlı Devleti arasında, görsel sanatlar ve müzik açısından önemli farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır.

Öneri: Bu tür karşılaştırmalı araştırmalar aynı zaman diliminde farklı coğrafyalarda yaşamış diğer medeniyetler arasında da yapılabilir. Mukayese unsurları çeşitlendirilebilir. Çalışmalar görsellerle desteklenebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Yazarın ORCID ID'si / ORCID ID of the author

Fatma Zehra KARIŞMAN 0000-0001-9224-8983

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Ak, A. Ş. (2009). *Türk Müsiki Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Akdoğan, B. (2008). Türk Din Müsiki Tarihinin Bir Bakış. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 49 (1), 151-190.
- Akkaya, T. ve Bektaş, E. (1990). *Kaynak ve Kökleriyle Avrupa Resim Sanatı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Aksoy, B. (2008). *Geçmişin Müsiki Mirasına Bakışlar*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Altınöççek, H. (1999). Osmanlılar'da Askerî Müsiki. *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi* içinde (Cilt 10, 751-755. ss.). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Arseven, C. E. (1950). Ekspresyonizm. *Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 2511) içinde. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Atasoy, M. C. (1999). Kültür ve Medeniyet Açısından Osmanlılar Dönemindeki Türk Müsiki. *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 10, s. 775-780) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Bağcı, S., Çağman, F., Renda, G. ve Tanındı, Z. (2006). *Osmanlı Resim Sanatı*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Beydilli, K. (1991). Avrupa (Tarih). *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Cilt 4, s. 132-135) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Beydilli, K. (2007). Osmanlılar. *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Cilt 33, s. 496-502) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Boran, İ. ve Şenürkmez, K. Y. (2007). *Kültürel Tarih Işığında Çoksesli Batı Müziği*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Budak, O. A. (2000). *Türk Müziğinin Kökeni-Gelişimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Büyükkol, S. (2013). *Postmodern Sürece Klasisizmin Yansımaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Derman, Ç. (1999). Osmanlı Asırlarında Üslup ve Sanatkârlarıyla Tezhip Sanatı. *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 11, 108-119) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Emecen, F. (2007). Osmanlılar. *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Cilt 33, s. 487-496) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Güney, K. Z. ve Güney, A. N. (2000). *Osmanlı Süsleme Sanatı*. Ankara: Eren Yayıncılık.
- Güngör, E. R. 1999. Osmanlı'da Türk Müsiki ve Çalgılar. *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 10, s. 572-583) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- İlyasoğlu, E. (2003). *Zaman İçinde Müzik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İnankur, Z. (1997). Romantizm. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 3, s. 1574-1577) içinde. İstanbul: Yapı Endüstri Merkez Yayınları.
- Kezer, A. (1986). *Türk ve Batı Kültürü Üstüne Denemeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:645, Kültür Eserleri Dizisi:50.
- Kutluk, F. (1997). *Müziğin Tarihsel Evrimi*. İstanbul: Çiviyazıları Yayınları.
- Mahir, B. (2004). *Osmanlı Minyatür Sanatı*. İstanbul: Kocabı Yayinevi.
- Mimaroğlu, İ. (1995). *Müzik Tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Öz, M. (2007). Osmanlılar. *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Cilt 33, s. 532-538.) içinde. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özalp, N. (2000). *Türk Müsiki Tarihi I*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özcan, N. (1999). XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Osmanlılar'da Dinî Müsiki. *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 10, s. 722-738) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Özgüden, İ. (1966). *Müzik Rehberi*. İstanbul: Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları.
- Özkeçeci, İ. ve Özkeçeci, Ş. (2007). *Türk Sanatında Tezhip*. İstanbul: Seçil Ofset.
- Rona, Z. (1997). Dışavurumculuk. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 451-454) içinde. İstanbul: Yapı Endüstri Merkez Yayınları.
- Sabahat, H. (2012). *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Avrupa Sanatı ve Soyut Sanatın Öncüsü: Vassily Kandisky*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Salgır, M. F. (2001). *III. Selim Hayatı-Sanatı-Eserleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Say, A. (Gnl.Yay.Yön.). (1992). Barok. *Müzik Ansiklopedisi* (Cilt 1) içinde. Ankara: Başkent Yayınevi.
- Say, A. (Gnl.Yay.Yön.). (1992). Müzik Tarihi. *Müzik Ansiklopedisi* (Cilt 3) içinde. Ankara: Başkent Yayınevi.
- Say, A. (Gnl.Yay.Yön.). (1992). Türk Sanat Müziği. *Müzik Ansiklopedisi* (Cilt 4) içinde. Ankara: Başkent Yayınevi.
- Say, A. (1995). *Müzik Tarihi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Selanik, C. (1996). *Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni*. Ankara: Doruk Yayınları.
- Sezikli, U. (2013). *Makamlarla Türk Din Müsiki Eğitim Seti*. İstanbul: Dört Mevsim Yayıncılık.
- Tanıncı, Z. (1999). *Osmanlı Sanatında Tezhip*. *Osmanlı Kültür ve Sanat Ansiklopedisi* (Cilt 11, s. 120-125) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Tanıncı, Z. (1996). *Türk Minyatür Sanatı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tanrıkorur, C. (2004). *Türk Müziği Kimliği*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Turani, A. (1997). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Atıf Biçimi / How cite this article

Karisman, F.Z. (2023). Avrupa ülkeleri ile Osmanlı Devleti'nin görsel sanatlar ve müzik bağlamında karşılaştırmalı incelemesi (XVIII.-XX. yüzyıllar arası). *Konservatoryum – Conservatorium*, 10(2), 83-93. <https://doi.org/10.26650/CONS2023-1361145>